

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne žalobcu **1/ I. R.R., 2/ A. R.**, zastúpených JUDr. T. S., proti žalovaným **1/ K.O., 2/ Š. Š., 3/ M. Š.**, zastúpených JUDr. Ľ. R., **4/ M. K.,**
5/ T. K.,
6/ Ing. M. K., o ochranu proti neoprávnenému zásahu, určenie vlastníckeho práva a náhradu škody, vedenej na Okresnom súde Košice-okolie pod sp.zn. 14 C 176/1998, na dovolanie žalobcov 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 15. júla 2010, sp.zn. 2 Co 313/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 15. júla 2010, sp.zn. 2 Co 313/2008 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Košice-okolie rozsudkom z 9. apríla 2008, č.k. 14 C 176/1998-154 určil, že žalobcovia I. R. a manželka A. R. sú bezpodieloví spoluvlastníci nehnuteľností pôvodne zapísaných v pzkn. záp. č. 10, kat. úz. K. ako mpč. 122, v pzkn. záp.č. 182, kat. úz. K. ako mpč. 125, ktoré sú v súčasnosti zapísané na LV č. X., kat. úz. K.K. ako parc. č. 409/23, zast. plochy s výmerou 805 m² v rozsahu, v akom je podľa geometrického plánu z 29. marca 2007, v prílohe č. 17 znaleckého posudku znalca Ing. M. H., PhD., č. 6/2007 z 31. marca 2007, stotožnená s novovytvorenou parc. č. 409/96, zastavaná plocha s výmerou 207 m²; na LV č. 152, kat. úz. K.K.K. ako parc. č. 409/78, zastavaná plocha s výmerou 147 m² a parc. č. 409/38, zastavaná plocha s výmerou 653 m², v rozsahu v akom sú podľa geometrického plánu z 29. marca 2007 v prílohe č. 17 znaleckého posudku znalca Ing. M. H., PhD., č. 6/2007 z 31. marca 2007 stotožnené s novovytváranými parcelami č. 409/97, zastavaná plocha s výmerou 36 m² a parc. č. 409/98, zastavaná plocha s výmerou 374 m²; na LV č. X., kat. úz. K.K.K. ako parc. č. 409/39, zastavaná plocha s výmerou 800 m², v rozsahu, v

akom je podľa geometrického plánu z 29. marca 2007 v prílohe č. 17 znaleckého posudku Ing. M. H., PhD., č. 6/2007 z 31. marca 2007 stotožnená s novovytváranou parcelou č. 409/99, zastavaná plocha s výmerou 139 m²; na LV č. X. kat. územia K.O.K. ako parc. č. 409/2 zastavaná plocha s výmerou 2559 m² a parc. č. 409/63, zastavaná plocha s výmerou 3338 m², v rozsahu, v akom je podľa geometrického plánu z 29. marca 2007, v prílohe č. 17 znaleckého posudku znalca Ing. M. H., PhD., č. 6/2007 z 31. marca 2007 stotožnená s novovytváranou parcelou č. 409/101, zastavaná plocha s výmerou 29 m² a s dielom č. 8 s výmerou 134 m² z parc. č. 409/63. Ďalej rozhodol, že geometrický plán sa stáva súčasťou tohto rozsudku. Žalovaného 2/ Š. Š. zaviazal zaplatiť žalobcom 1/ a 2/ sumu 76 800 Sk (2549,29 €) do 3 dní od právoplatnosti rozsudku a náhradu trov konania vo výške 25 150 Sk (8 3483 €) na účet ich právneho zástupcu JUDr. T. S. do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Žalovaných 1/, 3/ až 5/ a 7/ zaviazal zaplatiť žalobcom náhradu trov konania na účet právneho zástupcu JUDr. T. S. sumu 26 846 Sk (891,12 €) do 3 dní od právoplatnosti rozsudku a žalovaných 1/ až 5/ a 7/ zaviazal zaplatiť na účet súdu náhradu štátom preddavkovaných trov na znalečné vo výške 23 958 Sk (795,26 €) do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Konanie proti žalovanému 6/ zastavil a náhradu trov konania žalovanému 6/ nepriznal. Vychádzal zo zistenia, že kúpnu zmluvou uzavretou vo forme notárskej zápisnice 20. mája 1969 u notára Š. B., žalobcovia kupovali od rodičov žalobcu M. R. - dôchodcu a jeho manželky A. R., ako aj od B. Š. nehnuteľnosti pôvodne zapísané v pozemknížnej zápisnici č. 10, kat. územie obce K. ako mpč. 122 - roľa vo výmere 880 štvorcových siah a pozemknížnej zápisnici č. 182 kat. úz. O. - dom ako parc. č. 125 - roľa vo výmere 3165 m² v rozsahu, v akom boli podľa geometrického plánu Strediska geodézie v Košiciach z 21. januára 1969, č. 920-0027-69 vytvorené parcela č. 191/4 - záhrada o výmere 1785 m², parcela č. 191/22 - záhrada o výmere 297 m² a parcela č. 191/5 - dom s dvorom vo výmere 594 m², ktorý dom už vybudovali kupujúci, takže predmetom predaja bol len pozemok. S poukazom na obsah zmluvy a aj obecné svedectvo Miestneho národného výboru uviedol, že predávajúci svoje podiely užívali oddelene ako samostatné parcely, čím mal za preukázané, že došlo k reálnej del'be s vlastníckymi účinkami medzi podielovými spoluvlastníkmi v dávnej minulosti a že predmetné nehnuteľnosti pripadli na základe takejto del'by predávajúcim, tak ako to upravovala dávno predtým aj súdna prax. Mal za to, že za daného stavu námietka žalovaných o neplatnosti zmluvy, že nešlo o prevod zo strany všetkých spoluvlastníkov ako prevádzajúcich, nie je dôvodná. Taktiež nepovažoval za dôvodnú námietku neplatnosti zmluvy, že k takémuto prevodu nebol udelený súhlas podľa § 490 ods. 2 Občianskeho zákonníka, nakoľko nešlo o poľnohospodársku pôdu,

čo vyplýva jednak z údajov katastra, a teda ani tento dôvod neplatnosti namietaný zo strany žalovaných nie je dôvodný. Rovnako nešlo ani o nezastavanú stavebnú parcelu v čase prevodu nehnuteľnosti. Na základe listinných dôkazov mal za to, že žalobcovia platne a účinne nadobudli vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam kúpnu zmluvou z roku 1969. Ďalej mal za preukázané, že z rozhodnutia Obvodného úradu MNV so sídlom v D. vyplýva, že tento úrad vyvlastňoval pre Československý štát MNV v D. pozemky, medzi ktorými pod bodom č. 14 pzkn. zápisnice č. 182 z mpč. 125 mal byť vyvlastňovaný podiel 10/80 M. R. - otcovi žalobcu a pod bodom č. 17 z nehnuteľnosti zapísanej v zápisnici č. 10, kat. úz. K. z mpč. 122 mal byť vyvlastňovaný M. R. podiel 4/36-tín a A. R. 9/36-tín, žalobcovia účastníkmi vyvlastňovacieho konania neboli. Bol toho názoru, že pokiaľ príslušný orgán štátnej správy, ktorý vykonával vyvlastnenia, konal ako s vyvlastňovaným s niekým iným, ako s vlastníkom a vlastnícke právo k veci, ktorá je predmetom vyvlastňovacieho konania, patrilo subjektom odlišným od vyvlastňovaných, nemohli nastať ani právne účinky, ktoré zákon s vyvlastnením v takomto rozsahu spája. Preto na základe vyvlastňovacieho konania a rozhodnutia nemohlo dôjsť k prechodu vlastníckeho práva na štát, v prospech ktorého bola nehnuteľnosť vyvlastnená, a to bez ohľadu na to, či takýto nadobúdateľ bol alebo nebol dobromyseľný. Konštatoval, že štát nenadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, ktoré sú predmetom konania, a preto tieto nemohol následne previesť buď do osobného užívania alebo do vlastníctva občanom, pretože nikto nemôže na druhého previesť viac práv, než ktorými sám disponuje. Naliehavý právny záujem na strane žalobcov súd videl v tom, že hoci títo vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam, ktoré sú predmetom konania nadobudli a toto nestratili, evidovaní v katastri nehnuteľnosti sú žalovaní ako vlastníci týchto nehnuteľností na základe neúčinných prevodov. Z tohto dôvodu žalobcovia mali naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam, aby bol zosúladený skutočný vlastnícky režim so stavom evidovaným v katastri nehnuteľností, čo bez určovacieho výroku rozsudku súdu nevedia docieľiť. Nárok na náhradu škody proti žalovanému 2/ mal za preukázaný tým, že ak žalovaný 2/ zbúral plot, ktorý mu vlastnícky nepatrilo na pozemku, ktorý v skutočnosti nevlastnil a išlo o vlastníctvo žalobcov, napriek ich upozorneniu porušil svoju povinnosť nezasahovať do vlastníckeho práva skutočným vlastníkom a spôsobil im takýmto konaním škodu, výška ktorej nebola v priebehu konania namietaná. O náhrade trov konania rozhodol s poukazom na ustanovenia § 142 ods. 1 O.s.p.

Rozsudok napadli včas podaným odvolaním žalovaní v 1. až 3. rade a žalovaní v 4., 5. a 7. rade. Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 15. júla 2010, sp.zn. 2 Co 313/2008 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žalobu zamietol. Žalobcov zaviazal nahradiť žalovaným 1/ až 3/ do troch dní

od právoplatnosti tohto rozsudku trovy konania v sume 99,58 € advokátke týchto žalovaných a žalovanému 4/, 5/ a 7/ do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku trovy konania v sume 99,58 € advokátovi týchto žalovaných. Žalobcom uložil tiež povinnosť zaplatiť na účet Okresného súdu Košice-okolie trovy štátu vo výške 894,84 € do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku. Mal za to, že súd prvého stupňa v prejednávanej veci neposúdil otázku vlastníctva žalobcov k uvedeným pozemkom správne. Konštatoval, že pokiaľ štát na základe neúčinného vyvlastňovacieho rozhodnutia v rozhodnej dobe prevzal vec bez toho, aby sa tak stalo na základe akéhokoľvek právneho titulu, išlo o prevzatie bez právneho dôvodu, čo je jeden s reštitučnými zákonmi typizových dôvodov pre vydanie veci oprávneným osobám. Reštitučné predpisy sú k všeobecným predpisom (akým je najmä Občiansky zákonník) vo vzťahu špeciality. Tento vzťah sa rieši podľa zásady *lex specialis derogat legi generali*, to znamená, že tam, kde existuje špeciálna úprava, nemožno použiť úpravu všeobecnú. Oprávnená osoba, prípadne jej právny nástupca, sa preto nemôže domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva podľa všeobecných predpisov, najmä podľa § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka, a to ani formou určenia vlastníckeho práva, či už svojho alebo svojho predchodcu ku dňu jeho smrti podľa § 80 O.s.p., ak mohla žiadať o vydanie veci podľa reštitučného predpisu. Žalobou o určenie vlastníckeho práva nemožno totiž obchádzať účel a zmysel reštitučného zákonodarstva. Konštatoval, že pri určovacej žalobe musí byť daný naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Existencia špeciálnej úpravy v reštitučných predpisoch vylučuje naliehavý právny záujem na určení vlastníctva tam, kde podľa týchto predpisov bolo možné uplatniť nárok na vrátenie veci. V danom prípade nárok uplatnený nebol alebo z nejakých dôvodov takejto požiadavke nebolo vyhovené. Reštitučné predpisy vychádzali z domnienky, že vec prešla v rozhodnom období na štát, a to aj v prípadoch jej prevzatia bez právneho dôvodu, pričom oprávnené osoby, ktoré si uplatnili nárok podľa týchto predpisov, sa stali vlastníkmi veci až jej vydaním. Bez ohľadu na to, akým spôsobom prešla vec na štát, len v prípadoch, ktoré sú v reštitučných predpisoch výslovne stanovené a za splnenia aj ďalších v nich uvedených podmienok, bol daný dôvod na vrátenie veci. Tým bola súčasne vylúčená možnosť uplatniť toto právo inak, teda podľa všeobecných predpisov z dôvodu, že reštitučná úprava je vo vzťahu k všeobecným predpisom úpravou špeciálnou. V prípadoch prevzatia veci štátom v rozhodnom období bez právneho dôvodu, neuplatnenie ochrany podľa reštitučných predpisov malo za následok stratu možnosti domáhať sa tejto hmotnoprávnej i procesnoprávnej ochrany podľa všeobecných predpisov, teda aj ochrany prostredníctvom žaloby o určenie vlastníckeho práva. Bol toho názoru, že v preskúmvanej veci žalobcovia si mohli uplatniť nárok na vydanie veci postupom podľa reštitučných predpisov. Na základe týchto dôvodov podľa § 220 O.s.p. zmenil rozsudok tak, že žalobu zamietol. O trovách

konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s ust. § 142 ods. 1 a § 151 ods. 2 O.s.p. O náhrade trov štátu rozhodol podľa § 148 ods. 1 O.s.p.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalobcovia 1/ a 2/. Prípustnosť dovolania odôvodnili ustanovením § 237 písm. f/ O.s.p., tvrdiac, že im postupom odvolacieho súdu bola odňatá možnosť konať pred súdom tým, že sa nemali možnosť vyjadriť k právnomu posúdeniu veci odvolacím súdom. Namietali, že odvolací súd bez nariadenia pojednávania vec úplne inak posúdil než súd prvého stupňa, že také právne posúdenie v doterajšom konaní nebolo vôbec použité ani konštatované, čím porušil ustanovenie § 213 ods. 2 O.s.p. Taktiež namietali, že odvolací súd vôbec neodôvodnil zmenený a zamietavý výrok pri nároku na náhradu škody, ani výrok o povinnosti žalobcov nahradiť štátom preddavkované trovy tak, ako to vyžaduje ustanovenie § 157 ods. 2 O.s.p. Prípustnosť dovolania odvodnili aj ustanovením § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. namietajúc nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom. Uviedli, že právny záver odvolacieho súdu spočívajúci v tom, že aplikácia reštitučného zákona č. 87/1991 Zb. ako špeciálneho právneho predpisu vo vzťahu k všeobecným ustanoveniam Občianskeho zákonníka v tomto prípade neprichádza do úvahy z dôvodu, že podľa zákona č. 87/1991 Zb. sa vyžaduje, aby v rozhodnom období prešlo vlastnícke právo na štát, nepostačovalo len prevzatie do užívania bez prechodu alebo prevodu vlastníckeho práva. Boli toho názoru, že súd prvého stupňa správne na uvedenú vec aplikoval ustanovenia Občianskeho zákonníka a nie reštitučný zákon, pretože platne a účinne vlastnícke právo na štát k predmetným nehnuteľnostiam nikdy neprešlo. Navrhli, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Žalovaní 1/ až 3/ navrhli podané dovolanie zamietnuť. K námietke žalobcov, že im bola odňatá možnosť konať pred súdom postupom, ktorým odvolací súd bez toho, aby žalobcov upozornil na možné iné právne posúdenie veci v zmysle § 213 ods. 2 O.s.p. uviedli, že vzhľadom na celý priebeh konania nemôže byť záver odvolacieho súdu o zamietnutí žaloby tak prekvapujúci, ako sa na prvý pohľad zdá. Poukázali na to, že pôvodne podaný návrh, vedený pred Okresným súdom Košice-okolie pod sp. zn. 11 C 713/1991, bol návrhom opretým o reštitučný predpis a následnými podaniami zo 4. decembra 1995 a 15. apríla 1997 žalobcovia žiadali o prinavrátanie vlastníctva na základe takto uplatneného reštitučného nároku. Na podporu správnosti právnych záverov odvolacieho súdu o prioritě a výlučnosti špeciálnych predpisov pred všeobecnou úpravou v predmetnej veci poukázali na rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky, sp.zn. 31 Cdo 1222/2001, zdôrazňujúce aj z hľadiska právnej istoty. Mali aj za to, „že odvolací súd nezmenil právnu kvalifikáciu, inak povedané

je to iba odôvodnenie odôvodnenia o nevyužití použitia špeciálneho právneho predpisu v čase, kedy tak žalobcovia urobiť mali a mohli.“

Žalovaní 4 až 6/ sa k podanému dovolaniu písomne nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpení advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1, 2 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalobcov je dôvodné.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prejednávanej veci je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež vtedy, ak smeruje proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že dovolanie je prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4.

Podľa ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. dovolanie možno odôvodniť len tým, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v ustanovení § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzuje len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

S prihliadnutím na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 O.s.p.) skúmať vždy, či dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou zo závažných procesných väd vedúcich k vydaniu tzv. zmätočného rozhodnutia, neobmedzil sa dovolací súd len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či konanie a rozhodnutie odvolacieho súdu nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (t.j. či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, o prípad nedostatku návrhu na začatie konania vo veciach, ktoré možno začať len na návrh, o prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, či o prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo súdom nesprávne obsadeným).

So zreteľom na žalobcami tvrdený dôvod prípustnosti dovolania sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zameril na otázku opodstatnenosti tvrdenia, že v prejednáwanej veci im bola odňatá možnosť konať pred ním (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Z ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Odňatím možnosti konať sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Predmetnému dôvodu dovolania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. sú vlastné tri pojmové znaky: 1/ odňatie možnosti konať pred súdom, 2/ to, že k odňatiu možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu, 3/ možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania. Vzhľadom k tej skutočnosti, že zákon bližšie v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom je potrebné vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov.

O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva.

Občiansky súdny poriadok stojí na zásade predvídateľnosti rozhodnutí súdu. Predvídateľné je také rozhodnutie, ktorému predchádza predvídateľný postup pri konaní a rozhodovaní. Zákon ustanovuje, že účastníci by nemali byť zaskočení možným iným právnym posúdením veci súdom bez toho, aby im bolo umožnené tvrdiť skutočnosti významné z hľadiska sudcovho právneho názoru a navrhnúť k ich preukázaniu dôkazy. Sudcov iný právny názor, než je názor účastníkov konania môže súd účastníkom v priebehu konania oznámiť. Účelom oboznámenia účastníkov konania s tzv. predbežným právnym posúdením veci je zameranie dokazovania na sporné skutočnosti tak, aby sa vyslovený predbežný názor sudcu potvrdil alebo vyvrátil.

S účinnosťou od 15. októbra 2008 Občiansky súdny poriadok (zákon č. 384/2008 Z.z.) v ustanovení § 213 ods. 2 O.s.p. ustanovuje, že ak je odvolací súd toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie vo veci rozhodujúce, vyzve účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

Úmyslom zákonodarcu, ako to vyplýva z dôvodovej správy k zákonu č. 384/2008 Z.z., bolo týmto ustanovením v praxi zabrániť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí. Uvádza sa v nej, že účastník tak bude mať možnosť vyjadriť sa k novej aplikácii doterajšieho ustanovenia, resp. inštitútu na zistený skutkový stav. Ustanovenie posilňuje právo na spravodlivý proces tým, že účastník bude môcť až po samotné rozhodnutie argumentovať a predvídať možné rozhodnutie súdu.

Výzva odvolacieho súdu je plnením osobitného druhu tzv. manuálnej (poučovacej) povinnosti opravného súdu. Podstatou tejto povinnosti je zabrániť odňatiu možnosti konať pred odvolacím súdom, a teda zabezpečiť riadny prístup k spravodlivému procesu aj po podaní odvolania. Ustanovenie právneho predpisu je pre vec rozhodujúce vtedy, keď odvolací súd mieni toto ustanovenie urobiť právnym základom pre rozhodnutie vo veci samej.

V prejednávanej veci súd prvého stupňa vyhovel žalobe majúc za to, že žalobcovia platne a účinne nadobudli vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam kúpou zmluvou z roku 1969.

S poukazom na ustanovenie § 80 písm. c/ O.s.p. dospel k záveru, že žalobcovia majú naliehavý právny záujem na predmetnej určovacej žalobe, že hoci títo vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam, ktoré sú predmetom konania nadobudli a toto nestratili, evidovaní v katastri nehnuteľnosti sú žalovaní ako vlastníci týchto nehnuteľností na základe neúčinných prevodov. Mal za preukázané, že došlo k reálnej deľbe s vlastníckymi účinkami medzi podielovými spoluvlastníkmi v dávnej minulosti, a že predmetné nehnuteľnosti pripadli na základe takejto deľby predávajúcim, tak ako to upravovala dávno predtým aj súdna prax. Námietku žalovaných o neplatnosti zmluvy, že nešlo o prevod zo strany všetkých spoluvlastníkov ako prevádzajúcich, nepovažoval za dôvodnú, ako ani to, že k takémuto prevodu nebol udelený súhlas podľa § 490 ods. 2 Občianskeho zákonníka, pretože nešlo o poľnohospodársku pôdu, ani o nezastavanú stavebnú parcelu v čase prevodu nehnuteľnosti. Na základe vykonaných dôkazov mal za preukázané, že štát nenadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, ktoré sú predmetom konania, a preto tieto nemohol následne previesť buď do osobného užívania alebo do vlastníctva občanom, pretože nikto nemôže na druhého previesť viac práv, než ktorými sám disponuje.

Odvolací súd na rozdiel od súdu prvého zamietol žalobu z dôvodu procesnej neprípustnosti žaloby danej nedostatkom naliehavého právneho záujmu žalobcov na nimi požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.). Dospel k záveru, že pokiaľ štát na základe neúčinného vyvlastňovacieho rozhodnutia v rozhodnej dobe prevzal vec bez toho, aby sa tak stalo na základe akéhokoľvek právneho titulu, išlo o prevzatie bez právneho dôvodu, čo je jeden s reštitučnými zákonmi typizovaných dôvodov pre vydanie veci oprávneným osobám. Reštitučné predpisy sú k všeobecným predpisom (akým je najmä Občiansky zákonník) vo vzťahu špeciality. Tento vzťah sa rieši podľa zásady *lex specialis derogat legi generali*, to znamená, že tam, kde existuje špeciálna úprava, nemožno použiť úpravu všeobecnú. Oprávnená osoba, prípadne jej právny nástupca, sa preto nemôže domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva podľa všeobecných predpisov, najmä podľa § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka, a to ani formou určenia vlastníckeho práva, či už svojho alebo svojho predchodcu ku dňu jeho smrti podľa § 80 O.s.p., ak mohla žiadať o vydanie veci podľa reštitučného predpisu. Žalobou o určenie vlastníckeho práva nemožno totiž obchádzať účel a zmysel reštitučného zákonodarstva.

Odvolací súd v porovnaní so súdom prvého stupňa bol toho názoru, že v danom prípade ide o reštitučný nárok podľa reštitučných predpisov, ktoré sú k všeobecným predpisom vo vzťahu špeciality. V súlade s ustanovením § 213 ods. 2 O.s.p. mal preto vyzvať účastníkov konania, aby sa k ich možnému použitiu vyjadrili. Zo spisu ale nevyplýva, že odvolací súd takto postupoval

a žalobcom nevytvoril procesnú možnosť vyjadriť sa k aplikácii predmetných ustanovení. Jeho procesný postup v dôsledku toho vykazuje vady konania v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p.

Z uvedeného je podľa dovolacieho súdu zrejmé, že odvolací súd zaťažil svoje konanie a rozhodnutie vadou (§ 237 písm. f/ O.s.p.), ktorá je dôvodom, pre ktorý dovolací súd musí napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť vecne správne.

Dovolací súd považoval za opodstatnenú aj námietku žalobcov 1/ a 2/ v časti, v ktorej namietali, že odvolací súd vôbec neodôvodnil zmenený a zamietavý výrok pri nároku na náhradu škody, ani výrok o povinnosti žalobcov nahradiť štátom preddavkované trovy tak, ako to vyžaduje ustanovenie § 157 ods. 2 O.s.p.

Právo na spravodlivý proces je základným právom účastníka súdneho konania a je garantované tak Ústavou Slovenskej republiky (čl. 46 a nasl.), Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd (čl. 6 ods. 1), ako i zákonmi Slovenskej republiky.

Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Ruiz Torija c/a Španielsko z 9.decembra 1994), Komisie (napr. stanovisko vo veci E.R.T. c/a Španielsko z roku 1993, sťažnosť č. 18390/91) i Ústavného súdu Slovenskej republiky (nález z 12.mája 2004, sp.zn. I. ÚS 226/2003, z 27.júla 2011, sp.zn. III. ÚS 198/2011) sa za porušenie práva na spravodlivé súdne konanie považuje i nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia.

Rozhodnutie súdu (až na výnimky stanovené zákonom – vid' napr. § 157 ods. 4 O.s.p.) musí obsahovať úplné a výstižné odôvodnenie. V súlade s § 157 ods. 2 O.s.p. musí súd v odôvodnení rozsudku podať výklad opodstatnenosti a zákonnosti výroku rozsudku a musí sa vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na výsledky vykonaného dokazovania a zistené rozhodujúce skutočnosti, ale tiež s poukazom na ním prijaté právne závery.

Účelom odôvodnenia rozsudku je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu musí byť zároveň aj dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu v dovolacom konaní. Ak rozsudok odvolacieho súdu neobsahuje

náležitosti uvedené v § 157 ods. 2 O.s.p., je nepreskúmateľný. Takéto arbitrárne rozhodnutie súdu porušuje právo účastníka na spravodlivý súdny proces a v konečnom dôsledku mu odníma možnosť konať pred súdom (čo zakladá vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p.), pretože mu upiera možnosť náležite skutkovo a právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci opravných prostriedkov.

Keďže ustanovenie § 157 ods. 2 O.s.p. platí primerane i pre konanie na odvolacom súde (§ 211 ods. 2 O.s.p.), treba rovnako dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia aj pre rozhodnutie odvolacieho súdu. Pritom súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Odôvodnenie súdneho rozhodnutia v opravnom konaní tak nemá odpovedať na každú námietku alebo argument v opravnom prostriedku, ale iba na tie, ktoré majú rozhodujúci význam pre rozhodnutie o odvolaní, zostali sporné alebo sú nevyhnutné na doplnenie dôvodov prvostupňového rozhodnutia, ktoré sa preskúmava v odvolacom konaní. Rozsah tejto povinnosti sa môže meniť podľa povahy rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument.

Dovoláním napadnutá časť rozsudku odvolacieho súdu ohľadne nároku žalobcov na náhradu škody nie je odvolacím súdom odôvodnená vôbec a teda nezodpovedá vyššie uvedeným požiadavkám kladeným na riadne odôvodnenie súdnych rozhodnutí.

Dovolací súd z uvedených dôvodov dospel k záveru, že odvolací súd konal v danej právnej veci inak, ako mu to ustanovil Občiansky súdny poriadok v § 157 ods. 2 O.s.p. v spojení s § 211 ods. 2 O.s.p. a tým žalobcom odňal možnosť konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozsudok Krajského súdu v Košiciach podľa § 243b ods. 1 O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Žalobcovia v dovolaní namietali aj to, že napadnutý výrok rozsudku odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

V dovolacom konaní po zistení existencie procesnej vady konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., so zreteľom na ktorú musí byť napadnuté rozhodnutie v každom prípade zrušené, nebol daný dôvod na skúmanie opodstatnenosti námietky žalobcov, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Vzhľadom na dôvody, ktoré viedli k potrebe zrušiť rozhodnutie odvolacieho súdu, nezaoberal sa dovolací súd ďalšími námietkami žalobcov uvedených v dovolaní.

Procesná vada v zmysle § 237 O.s.p., ku ktorej došlo v odvolacom konaní, je vždy dôvodom pre zrušenie dovolaním napadnutého rozhodnutia. Dovolací súd preto rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znovu aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 15. novembra 2011

JUDr. Vladimír Magura, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová

